

Wyrok z dnia 13 października 1995 r.
II UR 6/95

Ubezpieczony, który stał się długotrwale niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym przed okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, może uzyskać rentę inwalidzką dopiero po spełnieniu warunków określonych w art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 71, poz. 342).

Przewodniczący SSN: Teresa Romer, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Stefania Szymańska (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 13 października 1995 r., sprawy z wniosku Aleksego R. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w B. o rentę inwalidzką rolniczą, na skutek rewizji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w B. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 28 marca 1995 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i o d d a l i ł odwołanie Aleksego R. od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w B. z dnia 9 sierpnia 1994 r., [...].

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z 9 sierpnia 1994 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddziału Regionalnego w B. załatwiła odmownie wniosek Aleksego R., urodzonego 8 listopada 1976 r., o przyznanie rolniczej renty inwalidzkiej. W uzasadnieniu podano, że wnioskodawca nie spełnia warunków do przyznania renty na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 71, poz. 342). Wprawdzie stał się on długotrwale niezdolnym do pracy w gospodarstwie rolnym przed objęciem go ubezpieczeniem emerytalno-rentowym, jednakże nie podlegał temu ubezpieczeniu co najmniej przez 20 kwartałów w ciągu 10 lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z 28 marca 1995 r. zmienił powyższą decyzję i przyznał wnioskodawcy rolniczą rentę inwalidzką od dnia 31 maja 1994 r.

Na podstawie opinii lekarzy biegłych sądowych Sąd Wojewódzki ustalił, że wnioskodawca stał się długotrwale niezdolnym do pracy w gospodarstwie rolnym w 1986 r., natomiast od maja 1994 r., z uwagi na istotne pogorszenie stanu zdrowia jest inwalidą I grupy. Skoro zatem stan zdrowia

wnioskodawcy uległ istotnemu pogorszeniu w czasie trwania ubezpieczenia, to spełnia on warunek z art. 21 ust. 1 ustawy z 20 grudnia 1990 r. do przyznania rolniczej renty inwalidzkiej.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, rozpoznając rewizję pozwanego organu rentowego uznał, iż w sprawie występuje zagadnienie prawne nasuwające poważne wątpliwości, wymagające rozważenia przez Sąd Najwyższy. Z tych powodów Sąd Apelacyjny przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne o następującej treści:

"Czy spełnia wymóg z art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1993 r., Nr 71, poz. 342) ubezpieczony, który przed objęciem ubezpieczeniem był długotrwale niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym, a w trakcie trwania ubezpieczenia niezdolność ta uległa istotnemu pogorszeniu?"

Sąd Najwyższy po przejęciu sprawy do merytorycznego rozpoznania (art. 391 k.p.c.) zważył co następuje:

Ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi w art. 21 ust. 1, iż renta inwalidzka rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który wykaże się odpowiednim okresem ubezpieczenia emerytalno-rentowego oraz u którego niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w okresie podlegania ubezpieczeniu lub w okresie 18 miesięcy od jego ustania.

Wyjątek od tej zasady ustawa przewiduje w art. 21 ust. 3. W myśl bowiem tego przepisu, jeżeli ubezpieczony stał się długotrwale niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym przed okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, albo przed okresem zaliczonym do tego okresu, to renta inwalidzka przysługuje, o ile okresy te wynoszą co najmniej 20 kwartałów i przypadają w ciągu ostatnich 10 lat przez zgłoszeniem wniosku o rentę.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników odróżnia więc wyraźnie sytuację prawną ubezpieczonego, u którego długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała przed objęciem go ubezpieczeniem. Unormowanie zawarte w art. 21 ust. 3 tejże ustawy jest podobne do regulacji z art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), według którego pracownikowi, który stał się inwalidą I lub II grupy przed podjęciem zatrudnienia po raz pierwszy, renta inwalidzka przysługuje dopiero po osiągnięciu okresu zatrudnienia wynoszącego łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi (obecnie: okresy składkowe i nieskładkowe) 5 lat w ciągu ostatniego 10-lecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę.

Ratio legis takiego unormowania było umożliwienie osobom niezdolnym do pracy także otrzymania renty inwalidzkiej, ale pod warunkiem pozostawanie w zatrudnieniu (ubezpieczeniu) co najmniej 5 lat w określonym czasie.

W ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników dla oceny zdolności do wykonywania pracy w

gospodarstwie rolnym wprowadzono - w odróżnieniu do poprzedniego stanu prawnego, tzw. inwalidztwo zawodowe. Oznacza to, że ubezpieczony musi być uznany za długotrwale niezdolnego do pracy w gospodarstwie rolnym, przy czym występuje to w sytuacji, gdy z uwagi na stan zdrowia istnieją przeciwwskazania do osobistego wykonywania niezbędnych prac w danym gospodarstwie rolnym w okresie dłuższym niż 6 miesięcy (art. 21 ust. 2). Takie unormowanie ma istotne znaczenie przy ocenie prawa wnioskodawcy do renty inwalidzkiej rolniczej.

Z akt sprawy wynika, iż wnioskodawca został objęty ubezpieczeniem emerytalno-rentowym rolniczym z dniem 1 października 1992 r. W dacie tej wnioskodawca liczył 16 lat (ur. 8 września 1976 r.), a więc został ubezpieczony jako domownik. W dniu zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką rolniczą (3 sierpnia 1994 r.) wnioskodawca liczył 17 lat i wykazał się okresem ubezpieczenia w ilości niepełnych 2 lat. Ten okres ubezpieczenia byłby wystarczający, gdyby długotrwała niezdolność wnioskodawcy do pracy w gospodarstwie rolnym spowodowana schorzeniem wzroku powstała w czasie trwania ubezpieczenia. Materiał dowodowy sprawy jednak nie pozwala na takie ustalenie. Z akt sprawy wynika, iż wnioskodawca był badany przez Obwodową KIZ w dniu 15 lutego 1992 r. i w wyniku tego badania został z powodu stanu narządu wzroku zaliczony do II grupy inwalidów oraz uznany za długotrwale niezdolnego do pracy w gospodarstwie rolnym. Na podstawie tego orzeczenia ojcu wnioskodawcy przyznano prawo do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego na wnioskodawcę od czerwca 1992 r. (decyzja z dnia 3 marca 1993 r.), przy czym zasiłek ten wypłacany jest nadal, ponieważ inwalidztwo istnieje od dzieciństwa.

W dacie objęcia ubezpieczeniem wnioskodawca był zatem już długotrwale niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym z powodu narządu wzroku. Ma to istotne znaczenie przy ocenie jego prawa do renty inwalidzkiej rolniczej. Stwierdzenie przez Obwodową KIZ, w wyniku badania z dnia 12 lipca 1994 r., że wnioskodawca z powodu pogorszenia się stanu narządu wzroku stał się od maja 1994 r. inwalidą I grupy, nie uprawnia do przyznania mu renty inwalidzkiej rolniczej, ponieważ długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym z powodu schorzenia narządu wzroku występowała już - jak to wyżej podkreślono - w dacie objęcia go ubezpieczeniem i w tym zakresie podczas podlegania ubezpieczeniu nie nastąpiła zmiana. Stan długotrwałej niezdolności wnioskodawcy do pracy w gospodarstwie rolnym utrzymuje się nieprzerwanie od objęcia go ubezpieczeniem. Dlatego wnioskodawca, mimo pogorszenia się stanu narządu wzroku, nie spełnia wymagań z art. 21 ust. 1 ustawy z 20 grudnia 1990 r. do przyznania renty inwalidzkiej rolniczej.

Ubezpieczony, który stał się długotrwale niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym przed okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu może uzyskać rentę inwalidzką dopiero po spełnieniu warunków określonych w art. 21 ust. 3 tejże ustawy, tj. po przebyciu w ubezpieczeniu 20

kwartałów przypadających na okres ostatnich 10 lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką. Poza sporem jest, że wnioskodawca warunku tego nie spełnia. Odmienne stanowisko podważałoby sens tego przepisu.

Mając na uwadze powyższe wywody Sąd Najwyższy uznał rewizję za uzasadnioną, w związku z czym orzekł jak w sentencji wyroku.

=====